СЕКЦІЯ 8. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДОКАЗУВАННЯ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

НАЗАРУК О.І.
доцент, кандидат юридичних наук
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк

Процес доказування займає одне з центральних місць у кримінальному провадженні. Відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України доказування полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження.

Надання легітимного визначення поняттю значно спростовує розуміння його правової сутності, однак, не усуває наукової полеміки з приводу його змісту. Варто зазначити, що в науковій сфері відсутні значні розбіжності щодо поняття «доказування». Але в тлумачення цієї правової категорії науковці вкладають додаткові, порівняно з законодавцем, аспекти для розкриття змісту поняття доказування.

Так, Д. Бочаров у своєму дисертаційному дослідженні вказав про наявність у правовій науці двох підходів до визначення змісту діяльності з доказування – вузького та широкого. У вузькому розумінні доказуванням вважається лише діяльність з одержання (збирання, формування) та дослідження (перевірки) юридичних доказів. За широкого підходу наведений перелік доповнюється операціями оцінки й використання доказів [1, с. 10].

Однак, вдалим вважаємо твердження О. Рибалки про те, що доказування є специфічним юридичним, процесуальним терміном, що означає пізнавальну діяльність уповноважених суб'єктів. Саме завдяки такому визначенню кримінально-процесуального доказування відбувається запобігання як виключення з доказування практичних операцій з формування доказів (а отже, і їх недооцінка), так й ігнорування правил логіки доказування й зумовлені цим спроби визначити достатність доказів на рівні інтуїції, усвідомленні посадовою особою [4, с. 284].

Є. Компанець, провівши ретроспективно-прогресивний аналіз поняття доказування у кримінальному провадженні, приходить до висновку, що це – розумово-практична, змагальна діяльність суб'єктів кримінального провадження, яка проходить у визначеній процесуальній формі, спрямована на виявлення та доведення в суді обставин

кримінального провадження з метою прийняття уповноваженими особами проміжних та остаточних рішень [2, с. 113].

Питання виокремлення ймовірного, вірогідного, достовірного знання у кримінальному процесі, а також безпосереднє дослідження відповідних категорій ставало предметом розгляду та переосмислення серед наукової спільноти безліч разів і по суті триває десятиліттями. Однак, запровадження стандартів доказування у кримінальному провадженні «підняло» відповідну дискусію на якісно новий рівень [3, с. 199-200]. Так, досліджуючи стандарт доказування «поза розумним сумнівом», А. Степаненко, приходить до висновку, що стандарт доказування як правова категорія є багатоаспектним, складним поняттям і, таким чином, не має однозначного трактування та розуміння як серед вітчизняних, так і серед зарубіжних дослідників. Він також обґрунтовує, що категорія «стандарт доказування» має наступні основні риси та елементи, що характеризують та складають її зміст: 1) існують різні види стандартів доказування; 2) стандарт доказування пов'язаний із тягарем (обов'язком) доказування; 3) він є певним критерієм (порогом) прийняття рішення для суб’єкту прийняття рішень і встановлює певну міру, ступінь доведеності (переконання/впевненості суб’єкта прийняття рішень) з досягненням якої факт вважається встановленим [6, с. 8].

Стандарт доказування «не обертається» лише навколо доказової діяльності сторони обвинувачення, але й залежить від способів та можливостей реалізації обвинуваченим (підозрюваним) своїх процесуальних прав, що забезпечуються в умовах здійснення кримінального провадження на основі змагальності. Суть стандарту доказування «творить» доказова діяльність обох сторін кримінального провадження [5, с. 34]. Фактично запровадження в науковий обіг поняття стандарт доказування дозволило підсилити значення суб’єктно-якісного аспекту такої діяльності.

Таким чином, поняття доказування має законодавчо-визначений, універсальний характер. Законодавча конструкція цього визначення дозволяє науковцям досліджувати дану правову категорію з урахуванням усіх специфічних особливостей та дотичних правових аспектів, які можуть мати місце в даній сфері. Дослідження в науковому середовищі конструкції «стандарти доказування» підняло наукову дискусію щодо розуміння сутності поняття «доказування» на новий рівень, що потребує подальших теоретичних досліджень.

Список використаних джерел:

1. Бочаров Д.О. Доказування у правозастосовчій діяльності: загальнотеоретичні питання: автореф. дис. … канд. юрид. наук. 12.00.01. Х., 2007. 20 с.
2. Компанець Є.М. Поняття доказування в кримінальному провадженні: ретроспективно-перспективний аналіз. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. № 52. С.110-114.
3. Павлишин А., Слюсарчук Х. Стандарти доказування та формування знання у кримінальному провадженні. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2015. Вип. 62. С.199-209.
4. Рибалка О. Теоретичні засади доказування у кримінальному процесі. *Підприємство, господарство і право.* 2020. № 8. С. 281-284.
5. Слюсарчук Х.Р. Стандарти доказування у кримінальному провадженні: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.09. Львів, 2017. 258 с.
6. Степаненко А. Стандарт доказування «поза розумним сумнівом» у кримінальному провадженні : автореф. дис. … канд. юрид. наук. 12.00.09. Одеса, 2017. 22 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

РЯБИХ Н. В.,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри права
Луцького національного технічного університету
м. Луцьк

Умови воєнного стану, які виникають у зв'язку з військовими конфліктами чи загрозами безпеці держави, визначають специфічні умови для проведення правоохоронних та судових процесів. Воєнний стан є складним періодом для будь-якої країни, адже він ставить під загрозу не лише безпеку, а й права та свободи громадян. Україна, яка стикається з агресією з боку збройних формувань, регулярно стикається з потребою введення воєнного стану на окремих територіях країни. Однією з ключових сфер, на яку впливає воєнний стан, є проведення слідчих (розшукових) дій. Україна, зіткнувшись із викликами воєнного конфлікту, має свої особливості в цій сфері, які варто розглянути.

Під час воєнного стану може відбуватися обмеження ряду прав та свобод громадян. Наприклад, право на свободу переміщення може